

דוקטרינה סובייטית חדשה בקרב ההגנה

סא"ל לי מרחב

מאז מלחמת העולם השנייה התעלמו הרוסים מן האפשרויות הגלומות בניהול קרבות הגנה בתנאים קונבנציונאליים, כלומר: ללא הפעלת נשק גרעיני, והשקיעו מחשבתם הצבאית בפיתוח טקטיקה ואסטרטגיה של הנעת כוחות בתנאי קרב, בהם מופעל נשק גרעיני. במשך כ-20 שנה דבקו הרוסים בדוקטרינה גרעינית ולא הביאו בחשבון את המלחמות המתנהלות בעולם בזירות שונות, בהן לא הפעילו הצדדים היריבים נשק גרעיני. הרוסים לא רצו להודות, שגם בעידן הגרעין מתנהלות מלחמות קונבנציונאליות, שגם בשיטותיהן ובצורותיהן חלו שינויים ושכלולים מהותיים בעלי ערך רב. שמרנות ושגרה איפיינו את תורת הלחימה הסובייטית בעשרות השנים האחרונות; הרוסים נחו על זרי-הצלחותיהם ממלחמת-העולם השנייה. עוב-דות אלו מעוררות תמיהה מוצדקת.

דבר-מה קרה במחשבה הצבאית הסובייטית, ונראה שהרוסים נאלצו לדון שוב בטקטיקה קונבנציונאלית מתקופה טרום גרעינית; מרביתם הם לדון בתורת הלחימה הישנה-החדשה, אולם משלבים אותה בתורת לחימה גרעינית.

הסיבה לשינוי נעוצה, כנראה, בהלם הקשה, שגרמה לרוסים מלחמת ששת הימים: מערכי ההגנה המצריים — שנבנו בהדרגתם הבלתי-אמצעית, וחומשו בכלי-נשק סובייטיים בכמות עצומה — התמוטטו במשך ימים ספורים כבנייני קלפים. הטקטיקה הסובייטית — וביחוד ההגנה הסובייטית במתכונת המצרית — לא עמדה במבחנה של הטקטיקה החדשה והדינאמית של צה"ל. הרוסים לא לחמו מאז מלחמת-העולם השנייה; הקרבות בחצי-האי סיני צריכים היו, כנראה, להיות מבחן חשוב ומכריע עבורם לתכליתיותה של הדוקטרינה הצבאית הסובייטית, וליעילות הטקטיקה והאסטרטגיה שלה. אך במפתיע, למרות השקעות עצומות בזירה המזרח-תיכונית, התמוטטה תורת הלחימה שלהם בשדות-הקרב של סיני. הרוסים הרגישו, בוודאי, שכישלונם המוחץ של המצרים הוא גם כישלונם של תורת הלחימה שלהם.

לא ייפלא, איפוא, שכל גדולי המצביאים הסובייטיים זרמו

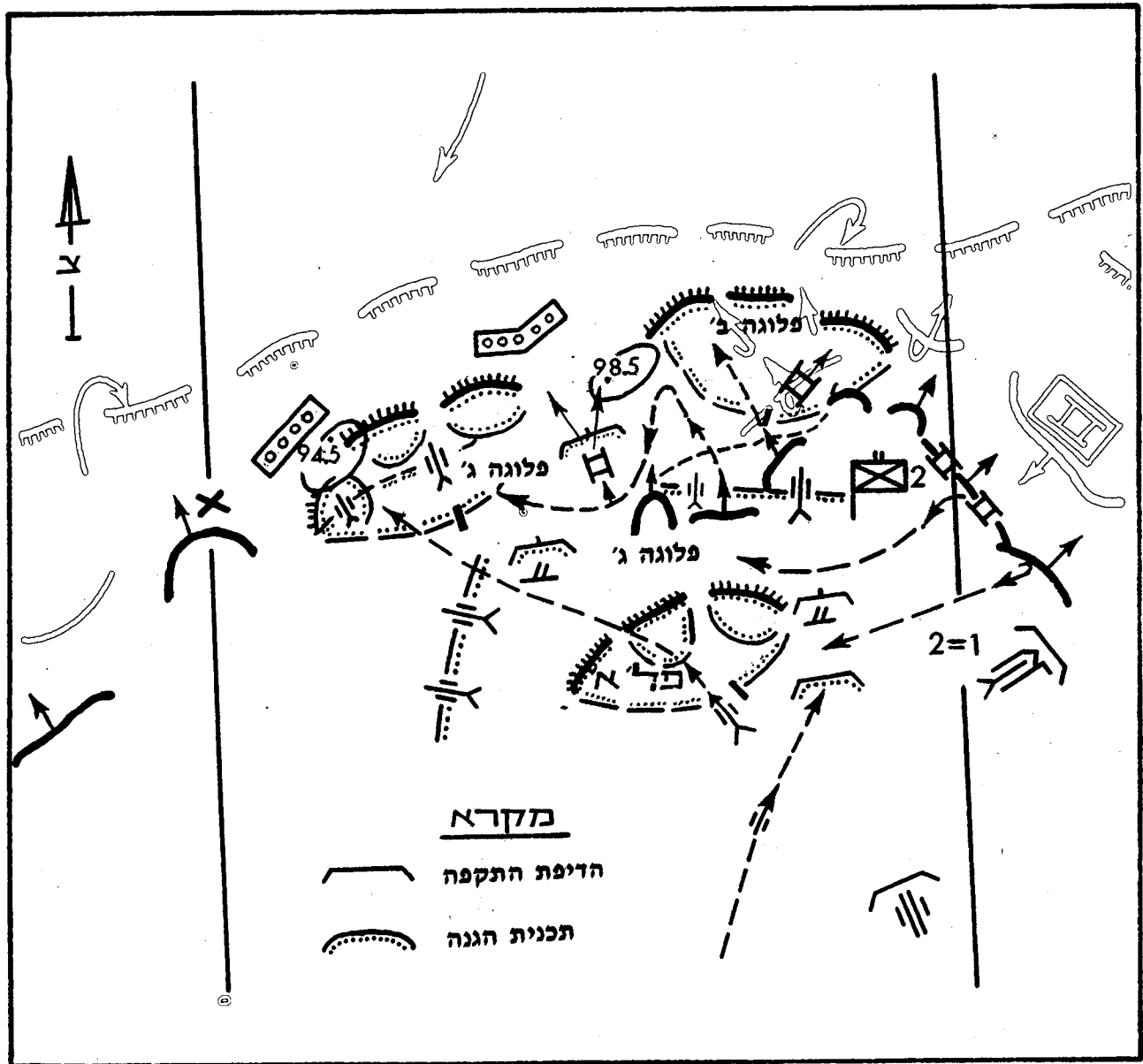
התוקף ליצור מערכי טנקים ורכב-קרב משוריין אחר בצפיפות רבה מאשר בעבר. מכאן הוא פוסק, שנודעת חשיבות מיוחדת לגורם יציבות ההגנה, וכן לנכונותו של כל חייל להתמודד עם כלי-רכב משוריינים של האויב.

זאת ועוד. „עלינו לזכור, כי הודות לשיפורם האיכותי של הכוחות ואמצעי ההגנה, גדל עומקם של מערכי ההגנה והמת-חמים המוגנים, והתרחבו אפשרויות יצירתן של גזרות אש נ"ט. דבר זה מהווה תנאי חשוב מאוד לאי-חדירותה של ההגנה. התחזקות מערכי ההגנה מתבטאת גם מבחינת מערך נ"מ", לדברי דראגונסקי.

יחידות חיל הרגלים והשריון (פלוגה, גדוד) עברו שינויים יסודיים בשנים האחרונות: ניידותן וכושר תמרון גברו, עוצמת אשן גדלה ואפשרויותיהן הקרביות התרבו. פלוגת חי"ר ממור-נעת, למשל, מסוגלת — באמצעי הלחימה התקניים שלה —

לאחר מלחמת ששת הימים למצרים, כדי לבדוק במו עיניהם מה הכשיל את האסכולה הצבאית הסובייטית. קרוב לוודאי, כי תפקידם של אלפי היועצים הסובייטיים — היושבים עכשיו במצרים — הוא לימוד הסיבות לכישלון תורת-הלחימה הסוב-ייטית בתנאי הלחימה הקונבנציונאלית והסקת מסקנות מתאי-מות גם לגבי הצבא הסובייטי.

עדות לכך מצויה במאמרו של גיבור ברה"מ, גנ' לויט' ד. דראגונסקי, בירחון הצבא הסובייטי מספטמבר 1969. בכתבתו מציין דראגונסקי: "לקח מלחמות העבר, התפתחות הטקטיקה של השנים האחרונות, שכלול כלי-הלחימה והופעת סוגי נשק חדישים — כל אלה מחייבים לבדוק מחדש את ההשקפות לגבי ניהול הקרב, וביחוד קרב ההגנה". הוא מודה, ש"עוצ-בות ויחידות תצטרכנה לפעול בגזרות, בהן לא יופעל נשק גרעיני כלל ועיקר". דראגונסקי מסיק, שבשדה-קרב כזה יוכל

ללחום בטנקים וכן במטוסים ובמסוקים הטסים בגבהים נמוכים. רבה כיום חשיבותן של יחידות, ובמיוחד של פלוגה וגדוד, בתפקידי הגנה. דווקא על שכמן מוטל העול העיקרי: הלחימה בכוחות עדיפים של האויב; הן תצטרכנה לקבל על עצמן את כל העוצמה שבמהלומת האש הראשונה של הארטילריה, חיל-האוויר וחיל-השריון. בהעדר מגע ישיר עם יחידות שכנות, יהיה על הפלוגה או על הגדוד להדוף התקפות מן החזית, מן האגפים ומן העורף. על פלוגת חי"ר, למשל, הערוכה בחזית הגנה של ק"מ אחד, יוטל ללחום בגדוד חרמ"ש וביותר מפלוגת טנקים (סה"כ 25 רכבי קרב משוריינים); לעתים מצליח האויב לחדור אל עומק ההגנה בגזרה שכנה, ולתקוף גם מן האגף — ואז נאלצת הפלוגה לעמוד מול כוח שריון רב עוד יותר; כדי להדוף את כוחות האויב העדיפים, לגרום להם אבדות ולהחזיק בעמדות, חייבת הגנתה של הפלוגה לעמוד מול אמצעי השמדה חדישים ומול מהלומות אש חזקות של יחידות שריון וחרמ"ש. בנייתה של הגנה כזו ברמת פלוגה או גדוד אינה פשוטה כלל. היא תובעת ממפקדי היחידות גילוי מיומנות, כושר התמצאות בדרכי לחימה מתאימות, תקיפות ועבודה מאומצת.

הקושי העיקרי מתבטא בכך שהשתנו תנאי המעבר להגנה; בדרך כלל הוא מבוצע במגע בלתי-אמצעי עם האויב, כלומר, תוך כדי התקפה, או כתוצאה מסיום בלתי-מוצלח של קרב התקלות. לעתים קרובות, יהיה צורך — במקביל לבניית מערך ההגנה — להדוף בגזרה אחת התקפות-נגד של האויב, ובגזרה אחרת לתקוף, כדי לכבוש פרטי-נוף נוחים להגנה. בתנאים אלה יש לארגן את הכוחות, כי החזית בהגנה תהיה הרבה יותר ארוכה מאשר בהתקפה.

במרשם מוצגת אחת האפשרויות למעבר גדוד חרמ"ש להגנה. על הפלוגה הימנית, בצוותא עם העתודה של המפקד הממונה, מוטל להדוף התקפות-נגד של האויב; ואילו הפלוגה באגף השמאלי תוקפת, עלי-מנת לתפוס עמדות נוחות יותר ולנצל ביתר יעילות את פני הקרקע. היחידות מתבצרות — תחת אש מקלעים, נגמ"שים, טנקים, תותחים ומרגמות של האויב. גזרת ההגנה של הגדוד רחבה פי שניים מאשר היתה בהתקפה, ותבנית-הקרב היא בדרג אחד, ללא עתודה. נובע מכך, שעל הגדוד להתארגן מחדש.

היקף עבודתו של מפקד הגדוד (או הפלוגה) וסדר עדיפויותיה, בשעת מעבר להגנה, תלויים במצב שנוצר. בדוגמה שהובאה לעיל או בדוגמאות אחרות, על המפקד ללמוד את משימתו תוך כדי מהלך הקרב, ולהורות על חיוקו של פרטי-נוף נוח, תוך שימוש במודיעין של הגדוד ושל המפקדה הממונה עליו. כאשר התבצרו היחידות, ופרסו את מערכת האש, עורך מפקד הגדוד (אם התנאים מאפשרים זאת) קבוצת-סיוור, ובה הוא מפרט ביתר דיוק בעיות העומדות על הפרק.

הסובייטים ממליצים לערוך את ההתארגנות בשעות הלילה, או בתנאי ראות מוגבלת. אם אין אפשרות כזאת, תיעשה ההתארגנות תחת חיפוי אש ארטילרית ומסכי עשן, תוך שמירה על כללי ההסוואה.

ההגנה נ"ט

בעבר טענו הרוסים, כי המגנן נ"ט מהוה יסוד להגנה כולה. הוא היה חלק בלתי-נפרד בכל מוצב או מתחם מוגנים, אשר

בהם רוכזו רוב הכלים נ"ט. עוצמתו של המגנן נ"ט קבעה את כושר עמידתם של המוצב והמתחם. לאור הלקחים שהופקו במלחמת-העולם השנייה, הסיקו הרוסים, שגירסתם הקודמת אינה עונה עוד לדרישות זמננו. התיאורטיקנים הסובייטיים (בתוכם הגנרל דראגונסקי והדוצנט קולי, טוקמאקוב) סבורים, כי עבר זמנו של המגנן נ"ט, אשר שוב אינו מהוה את היסוד למוצב או למתחם. כיום מתבססת הגנה נ"ט, לפי טענתם, על יציבות נ"ט של כל מוצב או מתחם מוגן, ואלו מהוים מערכת נ"ט שלמה. בגדוד חי"ר או חרמ"ש כוללת מערכת נ"ט זו: מוצבים מוגנים פלוגתיים ובהם טנקים, טילים נ"ט, תותחים נ"ט ומטולי רקטות נ"ט; מארב טנקים; מוצב מוגן של עתודת הגדוד; וכמו כן מכשולים נ"ט מסוגים שונים.

משימת מפקד הגדוד בתחום הגנה נ"ט מתבטאת בכך, שעליו למקם את כל האלמנטים נ"ט כך, שתתקבל מערכת נ"ט מושלמת וחזקה, בעלת כושר עמידה רב; מערכת נ"ט זו חייבת לעמוד בפני אש ממושכת של האויב, ולהיות מסוגלת להדוף — למרות האבדות שתספוג — את המהלומה הראשית של האויב, ולכלול לפני קו החזית, מעצבי הטקטיקה הסובייטית טוענים, שמשימה זו קשה ומורכבת מאוד וניתן לבצעה רק אם נבנית מראש תבנית-קרב מחושבת היטב. תבנית-הקרב חייבת להבטיח, שינוצלו באורח מקסימלי כוח-האדם, כלי-הלחימה ואמצעי-הלחימה — על פי תכונותיהם הקרבות — ובתנאי שיקוימו שיתוף-פעולה מתמיד, פיקוד ושליטה יציבים על היחידות ומיצוי אפשרויות ביצועם של תמרונים רחבים בשדה-הקרב. ניצול מקסימלי של פני הקרקע ולחימה במטוסים מנמיכי-טוס.

יש להימנע מסכמטיות ושגרה בתבנית הקרב של הגדוד. יש לשנות, בהתאם למצב, את חזית המתחם ועומק ההגנה של הגדוד. לגוון את אפשרויות הריכוז של המאמץ העיקרי (בין המוצבים הקדמיים, בעומק, באחד האגפים וכיו"ב), ליצור „שקי-אש” — שטחי-השמדה — להשתמש בהרחבה במתקנים, במכשולי-דמה, בטנקים ובתותחים „נודדים”, במלים אחרות, יש לנסות כל אמצעי, כדי להטעות את האויב באשר למיקום האמיתי של המתחם הגדודי.

הפעלת נשק נ"ט

אין דעת המומחים הסובייטיים אחידה באשר להפעלת כלי הלחימה, ובמיוחד — נשק נ"ט. אחדים מהם טוענים, כי בשלב הכנת האש על-ידי האויב חייבים כל הכלים נ"ט במוצבים וסמוך לעורפם לנהל אש אל טנקים ורכב-קרב משורייני אחר, כדי לגרום לאויב אבדות בעודו נמצא בטווח מקסימלי מקו המוצבים הקדמיים. הם מנמקים את נכונותה של תיאוריה זו בסגולות הטכניות של הכלים נ"ט.

אחדים חושבים שבעת הכנת האש לא תמיד ניתנים הטנקים התוקפים לפגיעה יעילה, יעילותה של האש בכינון ישיר יורדת במידה ניכרת, כאשר גבוהה צפיפות הפגיעה על המוצבים שבקו הראשון, ומעליהם מתנשא מסך אבק ועשן של התפוצצויות הפגזים. נוסף על כך, טוענים הם, קיים ספק רב, אם רצוי לגלות טרם זמן את מערכת האש נ"ט — בעיקר לפני שעבר האויב להסתערות; כמו כן, לא תמיד יאפשר השטח הנחתת אש לטווח המקסימלי. לפי דעתם של אחדים, בעת הכנת האש ויציאת יחידות האויב להתקפה, יכולים וחייבים לפתוח באש מכלים נ"ט, שנמצאים בין המוצבים המחלקתיים והפלוגתיים,

שם תהיה צפיפות הפגיעה קטנה יותר. לעומת זאת, רוב האמצעים נ"ט משמידים מטרות משוריינות בשלב ההתקפה גופה ובמיוחד בשלב המעבר על פני המכשולים (בשלב זה מצטור-פפות תבניות-הקרב של התוקפים, יורד קצב תנועתם ומופחת דיוק הירי).

את עמדות האש יש להציב במקומות המאפשרים תצפית היקפית טובה והסוואה, וניתן לנהל מהם אש אגפית, צולבת וישירה, להעביר אש זו מקטע אחד למשנהו, לעבור מעמדת-אש עיקרית לעמדת-אש משנית ולהיפך. מומלץ להציב חלק מן הכלים נ"ט (טנקים, טילים נ"ט, תותחים נ"ט) במדרונות אחוריים ובמחסות אחרים. מערכת האש חייבת להיות גמישה וקלה לניהול, כדי שמפקד הגדוד יוכל בכל רגע — אף אם נגרמו ליחידותיו אבדות כבדות — להפתיע ולהלום במהירות באויב בקטע כלשהו ולגרור לו אבדות קשות.

כמה כלים נ"ט דרושים ?

מספר הכלים נ"ט במוצב מוגן (במתחם) וטיבם — שדרושים כדי להדוף בהצלחה התקפת טנקים ונגמ"שים לפני קו החזית — מותנה בסוג הכלי, באפשרויותיו הקרביות, בפגיעותו וב-תנאי ניהול האש. הטנק, למשל, כאשר מוסוה הוא היטב בעמדה, אינו פגיע למעשה, בשעת הכנת האש של האויב; רק פגיעה ישירה (ולא של כל פגז) תוציא טנק מפעולה. הטנק מסוגל ללחום בהצלחה ב-2-3 מטרות משוריינות בטווח מרוחק, ונוסף על כך, כושר תמרונו מאפשר לו לבצע התקפות-נגד מפתיעות, ואף לערוך מארב במקום שהאויב לא ציפה לו. הנגמ"שים פגיעים יותר מאשר הטנקים ואף-על-פי-כן יכול האויב להתקשות בפיצוחם, אם יבצעו תמרון מהיר בשדה-הקרב. מכאן המסקנה, כי יש להעדיף אמצעי לחימה נ"ט ניידים.

אם נניח, שמוצב פלוגתי יותקף בעת ובעונה אחת על-ידי 20 טנקים (הרווחים בין הטנקים התוקפים כ-50 מטר) ועל-ידי 20 נגמ"שים, הרי שכדי להדוף את ההתקפה של האויב, יש להשמיד לפחות 50 אחוזים מן הרכב התוקף. לקח הקרבות מעיד, שאחוז פגיעות זה הביא לידי כך, שהאויב הסתלק מהמשך ההתקפה. טנקים בודדים, שחדרו אל עומק ההגנה, אינם יכולים להשפיע על יציבות ההגנה; הם יושמדו על-ידי כלים נ"ט המוצבים בעומק.

השפעת אש חזקה של האויב בשעה שהוא מתקדם למגע, מתפרס ותוקף (מיסוך בעשן וסינוור כלים נ"ט, השמדת עמדות ודלקות) תגביל את אפשרויותיהם של הטנקים וה-נגמ"שים של המגן. ניתן להניח שכל טנק, תותח או טיל נ"ט ישמיד לפני קו החזית רכב משוריין אחד או שניים. במצב זה, גם אם יהיו למגן אבדות, הרי כ-10-12 כלים נ"ט בלבד יקחו חלק בהדיפת התקפתם של מספר הטנקים והנגמ"שים של האויב, אשר צויין לעיל — לפני קו המוצב הפלוגתי, וכי-25-30 כלים נ"ט — לפני מתחם גדודי.

בעיות שונות בהגנה

פעילותו של האויב והזמן שעומד לרשותו של המגן, מכתיבים לאחרון את קצב בנייתה של מערכת אש, הכנת עמדות-אש והנחת שדה-מוקשים נ"ט. לאחר מכן נחפרות במוצבים מוגנים מחפורות וחפרות-קשר; נבנים מקלטים ומחסות לחיל המצב,

מכנינים עמדות חליפין ועמדות דמה. על מפקדי כל הדרגים להקדיש תשומת-לב רבה בעת ביצוע כל העבודות שנמנו לעיל, לשימוש נכון ומדויק בפני הקרקע שהוא מן התנאים הבסיסיים ליציבותה של ההגנה. האויב עשוי להפעיל חומרים מציתים (נפאלם וכד') ואלה עלולים לגרום אבדות רבות, להפחית את יציבות ההגנה ולהשפיע לרעה על רוח הקרב של הגייסות; על כן נדרש לנקוט אמצעי-מגן מתאימים, להחלשת תוצאות הפגיעה מקרישים בוערים, סכנת הכוויות מחומרים דולקים ומשרפות. ביחידות, שחיליהן מאומנים היטב ללחימה בתנאים של הפעלת החומרים המציתים על-ידי האויב, ניתן להפחית עד מינימום — או אפילו למנוע לחלוטין — את האבדות, שתיגרמנה על-ידי חומרים אלה.

לא פחות חשוב תכנונה של לחימה במסוקים ובמטוסים מנמיכי-טוס. לשם כך צריך — פרט להפעלת כלים נ"ט — לאמן את החיילים בניהול אש קיבוצית ואש יחידים מנשק רובאי אל מטרות אוויריות.

בעבר נחשב התמרון בכוחות כביטוי לפעילותה של ההגנה. כיום מבוצע התמרון — במסגרת פלוגה וגדוד — רק באש של תותחים, מרגמות וכלי-אש הנמצאים ברשותו הבלתי-אמצעית של המפקד. נגמ"שים, טנקים מסופחים וטילים נ"ט הערוכים בעומק המוצב או המתחם, יכולים לבצע תמרון על "גלגלים", להופיע בכיוון או קטע כלשהם, לחזק את היחידות הערוכות בהגנה או להשמיד את טנקי האויב, שחדרו לפנים המערך.

לפי דעתם של המומחים הצבאיים הרוסיים, ספק רב אם פלוגה או גדוד, שנערכו בקו הראשון, מול המאמץ העיקרי של האויב, יבצעו התקפות-נגד באופן עצמאי. הרוסים מניחים שפלוגה או גדוד עשויים לקחת חלק בהתקפת-נגד של הדרג הממונה, או בהתקפת-נגד של היחידות השכנות. קביעה זו היא נסיגה מוחלטת מהטקטיקה הרוסית של שנות מלחמת-העולם השנייה והעשור הראשון שלאחריה. הם גורסים שרק במקרים בודדים (בתנאי לילה ובתנאי ראות מוגבלת) יכול גדוד לערוך התקפת-נגד, כדי להשמיד אויב שחדר לפנים המתחם וניסה להת-בסס בו.

סיכום

פיקוד ושליטה יציבים, בלתי-פוסקים וגמישים — תנאי זה חשוב ביותר ליציבותה של ההגנה. מפקדי מחלקות, פלוגות וגדודים חייבים לקיים בתמידות את המודיעין בכל האמצעים שברשותם, לנתח את הידיעות על אודות האויב בקפדנות ולנקוט צעדים דרושים.

חשיבות מיוחדת נודעת למדיניות הפתיחה באש. את כל כלי-האש יש להפעיל כך, שלא תתגלה מערכת האש בטרם עת. על מטרות מסוכנות וחשובות ביותר יש לפתוח באש מרוכות של כל מחלקה או פלוגה. מייד עם הדיפת ההתקפה יש להשיב את מערכת האש על כנה, לחדש את שיתוף-הפעולה, לשקם את הביצורים, להשלים את מלאי התחמושת ולהתכונן להדיפת התקפה חדשה.

רוח הקרב של הגייסות גם הוא גורם מכריע בהבטחת הגנה יציבה ובלתי-חדירה.

אלה הם עקרונות וכללים ראשוניים במעלה של הגנת היחידות בתנאים בהם מופעלים כלי נשק קונבנציונאליים.